Region Jönköpings läns arbete med hållbar utveckling med fokus på miljö och klimat

Region Jönköpings län

2021-03-19

Rebecka Hansson
Nasim Khosravi
Emma Sperrle
Evelina Pallin

pwc

Revisionsrapport

Innehållsförteckning

Sammanfattning 2

Rekommendationer 4

Inledning 5

Bakgrund 5

Syfte och Revisionsfråga 5

Revisionskriterier 5

Kontrollmål 5

Avgränsning 6

Metod 6

Iakttagelser och bedömningar 7

Styrande dokument 7

Iakttagelser 7

Bedömning 11

Implementering 11

Iakttagelser 11

Bedömning 13

Kommunikation 13

Iakttagelser 13

Bedömning 14

Uppföljning 15

Iakttagelser 15

Bedömning 17

Revisionell bedömning 18

Bilagor 19

Sammanfattning

På uppdrag av Region Jönköpings läns förtroendevalda revisorer har PwC granskat om regionstyrelsen och nämnden för trafik, infrastruktur och miljö bedriver en ändamålsenlig styrning av Region Jönköpings läns hållbarhetsarbete i inom dimensionen miljö- och klimat.

Efter genomförd granskning är vår sammanfattande bedömning:

Regionstyrelsen och nämnden för trafik, infrastruktur och miljö bedriver **delvis** en ändamålsenlig styrning av Region Jönköpings läns hållbarhetsarbete.

Bedömningen gör vi utifrån följande ställningstaganden:

Kontrollmål	Bedömning	
Det finns ett tydligt program för hur Region Jönköpings län ska arbeta för hållbar utveckling.	**Uppfyllt** Det finns en strategi och ett program som genom övergripande mål anger riktningen för en hållbar utveckling i Region Jönköpings län. Under varje övergripande mål i programmet finns flera inriktningsmål med syftet att vägleda samtliga nämnder och verksamhetsområden i deras hållbarhetsarbete. Genom RUS 2020-2035 finns ett tydligt och ändamålsenligt styrdokument för det externa hållbarhetsarbetet	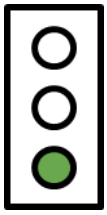
Programmet har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter och erforderliga resurser har avsatts.	**Delvis uppfyllt** I granskningen framgår det att verksamheten tar sig an och konkretiserar aktiviteter och indikatorer för det interna miljö- och klimatarbetet. Indikatorerna och aktiviteterna är kopplade till de övergripande målen. Bristande måluppfyllnad inom vissa områden kan indikera att mål/aktiviteter inte tillräckligt effektivt konkretise-	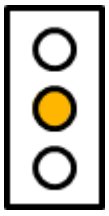

	rats. Vi bedömer att Region Jönköpings läns utvecklingsstrategi 2020 - 2035 i nuläget inte har konkretiserats i uppföljningsbara mål och aktiviteter.	
Programmet och beslutade aktiviteter har kommunicerats i organisationen på ett tillfredsställande sätt.	**Uppfyllt** I intervjuer och enkäter framgår att det finns god kännedom om hållbarhetsprogrammet och dess innehåll. Det pågår även löpande kommunikationsinsatser från område miljö ut till organisationen. Vi bedömer att kommunikation avseende RUS har påbörjats men att det i nuläget inte finns någon långsiktig kommunikationsplan.	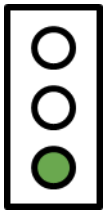
Det sker en löpande uppföljning av hur arbetet med att nå mål och genomföra aktiviteter fortskrider.	**Delvis uppfyllt** Det sker uppföljning av mål och aktiviteter kopplade till hållbarhetsprogrammet löpande i samband med delårsrapporter och årsredovisningen, det sker även mer kontinuerliga uppföljningar inom verksamheten. I vissa fall har rapportering och uppföljningar skett direkt till regionstyrelsen utan att uppföljning gjorts i nämnden för trafik, infrastruktur och miljö. I nuläget sker ingen uppföljning av RUS. Vi bedömer också att det av nämnden för trafik, infrastruktur och miljö inte sker regelbunden uppföljning av Energikontorets arbete.	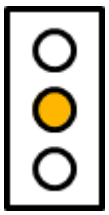

Rekommendationer

För att utveckla styrningen av arbetet rekommenderar nämnden för trafik, infrastruktur och miljö att genomföra följande:

- Uppföljning av måluppfyllelse bör planeras bättre och även omfatta Energikontoret. Nämnden bör i större utsträckning fokusera på uppföljning av miljö- och klimatmålen, detta för att ge bättre möjligheter till handling när väsentliga avvikelser för måluppfyllnad föreligger.
- När handlingsplaner och nedbrutna mål fastställts för Regional utvecklingsstrategi bör ändamålsenlig uppföljningsstruktur upprättas för samtliga nämnder.
- Nämnden bör protokollföra uppföljning och återrapportering av hållbarhetsarbetet. Nämnden bör även på ett tydligare sätt protokollföra eventuella fattade beslut och analyser kopplade till den genomförda uppföljningen.

Inledning

Bakgrund

Region Jönköpings läns Program för hållbar utveckling 2017-2020 sammanfattar hur Region Jönköpings län arbetar för att verksamheten ska bedrivas i linje med en hållbar utveckling utifrån sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. I programmet konkretiseras arbetet med att överföra politiska beslut till handling utifrån Region Jönköpings läns överordnade styrdokument Budget och verksamhetsplan med flerårsplan. I programmet skrivs:

”Region Jönköpings läns Program för hållbar utveckling är en naturlig del av vår styrning och vår löpande uppföljning. Styrningen utgår från de värderingar och strategiska mål som vi har antagit och styr efter. Modellen utgår från det som är strategiskt viktigt och där framgångsfaktorer kopplas till mål, mätetal och åtgärder. Modellen innebär också att verksamheten planeras och följs upp ur olika perspektiv.”

Revisorerna har beslutat att genomföra en granskning utifrån en bedömning av väsentlighet och risk av hur Program för hållbar utveckling 2017-2020 har implementerats och att uppföljning sker.

Syfte och Revisionsfråga

Granskningen syftar till att besvara följande revisionsfråga:

Bedriver regionstyrelsen och nämnd för trafik, infrastruktur och miljö en ändamålsenlig styrning av Region Jönköpings läns hållbarhetsarbete med fokus på miljö- och klimatarbetet?

Revisionskriterier

Program för hållbar utveckling 2017-2020, Regional utvecklingsstrategi för Jönköping län 2020-2035, lokalt styrande dokument inom området, verksamhetsplaner, budget samt årsredovisning och hållbarhetsredovisning för granskning av uppföljning.

Kontrollmål

För att besvara revisionsfrågan har följande kontrollmål varit styrande för granskningen:

- Det finns ett tydligt program för hur Region Jönköpings län ska arbeta för hållbar utveckling.
- Programmet har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter och erforderliga resurser har avsatts.
- Programmet och beslutade aktiviteter har kommunicerats i organisationen på ett tillfredsställande sätt.
- Det sker en löpande uppföljning av hur arbetet med att nå mål och genomföra aktiviteter fortskrider. Har beslut fattats med anledning av den uppföljning som gjorts?

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att omfatta regionstyrelsen samt de nämnder som har störst betydelse för programmets genomförande. Den nämnd som har bedömts ha störst betydelse för programmet genomförande avser nämnd för trafik, infrastruktur och miljö.

Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Genomgång av relevanta styrdokument och rutiner.
- Genomgång av rapporterade resultat.
- Enkät har skickats till miljöchef och samtliga miljösamordnare.
- Enkät skickas ut till förtroendevalda i regionstyrelsen och berörda nämnder
- Intervjuer med tjänstemän med nyckelroller för programmets genomförande:
    - Regiondirektör
    - Miljöchef
    - Miljöcontroller
    - Budgetchef
    - Ordförande i nämnden Trafik, Infrastruktur & Miljö
    - Regionfullmäktigeledamot
    - Enhetschef Energikontoret
    - Sektionschef Hållbar Utveckling

Iakttagelser och bedöm-ningar

Styrande dokument

Det finns ett tydligt program för hur Region Jönköpings län ska arbeta för hållbar utveckling.

Iakttagelser

Region Jönköpings län hållbarhetsarbete består av två styrkedjor ett internt och ett externt, varje styrkedja omfattas av ett övergripande styrdokument. För det interna hållbarhetsarbetet är *Program för hållbar utveckling 2017-2020* styrande, medan externa initiativ styrs av *Regional utvecklingsstrategi 2020-2035 (RUS)*.

Program för hållbar utveckling 2017-2020

Program för hållbar utveckling 2017–2020 (“hållbarhetsprogrammet”) visar hur Region Jönköpings län ska arbeta för att uppnå visionen “För ett bra liv i en attraktiv region”. Hållbarhetsprogrammet är fastställt av regionfullmäktige som avsatt medel för genomförandet av hållbarhetsprogrammet. I programmet konkretiseras arbetet med att överföra politiska beslut till handling utifrån Region Jönköpings läns överordnade styrdokument Budget och verksamhetsplan med flerårsplan. Det är Regiondirektören som med stöd av regionens miljöchef ansvarar för hållbarhetsprogrammets utförande. Hållbarhetsprogrammet omfattar samtliga av Region Jönköpings läns verksamheter. Varje verksamhet har ett ansvar för att arbeta med programmet utifrån regelverk och den egna verksamhetsstyrningen.

Hållbarhetsprogrammet tydliggör Region Jönköpings läns övergripande mål med att bedriva verksamheten i linje med en hållbar utveckling utifrån sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Målet är nedbrutet i framgångsfaktorer, mätetal samt handlingsplaner för Region Jönköpings läns olika verksamhetsdelar. Region Jönköpings läns definition av hållbarhet täcks i sin helhet av fyra framgångsfaktorer:

- *Vi är klimatsmarta*
- *Vi använder våra resurser klokt*
- *Vi är socialt hållbara*
- *Vi bidrar till en sund livsmiljö*

Underordnat varje framgångsfaktor finns det ett antal prioriterade mål, dessa mål har i sin tur brutits ned till delmål som benämns inriktningar i hållbarhetsprogrammet. Dessa inriktningar har brutits ned till mätetal och aktiviteter i Stratsys[1].

Då revisionen är avgränsad att omfatta miljö och klimat så kommer framgångsfaktorn *Vi är socialt hållbara* inte att utvärderas vidare i denna granskning. *Vi bidrar till en*

[1] Stratsys är Region Jönköpings läns uppföljningssystem som redogör status och ansvarig per aktivitet.

sund livsmiljö beaktas i granskningen endast avseende dess mål och inriktning kopplat till miljö och klimat.

Framgångsfaktorn *Vi är klimatsmarta* avser Region Jönköpings läns ansvar att klimatanpassa verksamheten och minska klimatpåverkan. Prioriterade mål avser att öka andelen förnybara energislag i verksamheterna, öka verksamheternas energieffektivitet samt minska klimatpåverkan från egna transporter. Inriktningen på målen har kvantifierats i mätetal som berör läns- och kollektivtrafiken, fastigheter, persontransport och drivmedel i upphandlade transporter. Exempel på ett kvantifierat mål är att andelen miljöbilar i verksamhetens bilpool ska uppgå till 62 procent.

Vi använder våra resurser klokt omfattar de ekonomiska och miljömässiga resurser som verkar för en cirkulär ekonomi. Målen berör långsiktiga beslut med fokus på livscykelkostnader, material- och livsmedelsförsörjning, samt gemensamt ledningssystem som främjar hållbar styrning. Målen har kvalitativ inriktning avseende materialförsörjning, innovationsvänlig upphandling och hälsoekonomiska beräkningar. Minskat matsvinn har definierats i kvantitativa former.

Vi bidrar till en sund livsmiljö behandlar biologisk mångfald och en miljö fri från hälsoskadliga ämnen. Målen lyfter minskad negativ påverkan av kemikalier i produkter enligt Region Jönköpings läns kemikaliestrategi, val av livsmedel, kravställd upphandling och effektiv läkemedelsanvändning. Kvalitativa målinriktningar avser utveckling av kemikaliestrategi samt läkemedel i linje med den nationella läkemedelsstrategin. Mätetal har tagits fram för byggmaterial, livsmedel, hälsofrämjande fikautbud och utbud av vegetariska portioner.

<u>Regional utvecklingsstrategi 2020-2035</u>
Region Jönköpings län har på uppdrag av regeringen upprättat Regional utvecklingsstrategi 2020-2035 (“RUS”) i samarbete med länets kommuner, länsstyrelsen i Jönköpings län, övriga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle. RUS har beslutats av regionfullmäktige och formulerar länets vision om att år 2035 vara “Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region”. RUS är det övergripande styrdokument som anger riktningen för det externa hållbarhetsarbetet.

RUS beskriver följande sex strategiområden för att uppnå Region Jönköpings läns vision:

1. *En hållbar region*
2. *En attraktiv region*
3. *En tillgänglig region*
4. *En smart region*
5. *En kompetent region*
6. *En global region*

Respektive strategiområde består av ett specificerat mål med koppling till ett antal angivna globala mål (Agenda 2030) och delstrategier. Till respektive delstrategi ska handlingsplaner och projektutlysningar kopplas för att driva, fokusera och genomföra strategin. Då revisionen är avgränsad att omfatta miljö och klimat så kommer strategiområdena *En attraktiv region, En smart region, En kompetent region* och *En global*

region inte att utvärderas vidare i denna granskning. *En tillgänglig region* beaktas i granskningen endast avseende dess mål och delstrategier avseende miljö och klimat.

Strategiområdet *En hållbar region* utgår från det politiska målet "2035 är Jönköpings län ett hållbart län". För måluppfyllnad ska angivna globala mål ha uppfyllts samt att Region Jönköpings län aktivt bidragit till 1,5-gradersmålet. Miljö- och klimatrelaterade delstrategier omfattar minskad miljö-, klimat-, och resursbelastning, motståndskraft mot extremväder, individuell och kollektiv konsumtion, produktion och vattenkvalitet samt samverkan för att nå målet om ett hållbart län 2035.

En tillgänglig region baseras på målet "2035 skapar tillgänglighet utvecklingskraft i Jönköpings län" och omfattar fossilfri infrastruktur, transport och kollektivtrafik som är anpassad för klimatförändringar.

Övriga Strategier och handlingsplaner som påverkar arbetet med regional utveckling
Utöver RUS noterades att det finns ett flertal övriga strategier och handlingsplaner avseende regional utveckling. Samtliga återfinns på region Jönköpings läns hemsida. De strategier och handlingsplaner som finns kopplat till miljö, energi och klimat är:

- Handlingsplan för att integrera och stärka klimat-och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet
- Klimat- och energistrategi för Jönköpings län
- Landskapsstrategi för biologisk mångfald i Jönköpings län 2014-
- Miljösamverkan Jönköpings län
- Region Jönköpings läns budget och flerårsplan 2019-2020
- Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020
- Regional livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030
- Regional skogsstrategi för Småland
- Regional transportplan för Jönköpings län 2014-2045
- Regional trafikförsörjningsprogram i Jönköpings län 2012-2020
- Åtgärdsprogram Hälsans miljömål 2016-2020
- Åtgärdsprogram Vattnets miljömål 2017-2021

Klimat- och energistrategi för Jönköpings län
Strategin är framtagen av Länsstyrelsen i Jönköpings län och redogör för vilka visioner och övergripande mål som finns för länet till 2045 samt pekar ut sju fokusområden där det krävs extra insatser för att nå dessa visioner och mål. Jönköping läns gemensamma vision är att tillsammans skapa ett klimatsmart plusenergilän senast 2045 och de sju fokusområden som pekas ut är *Transporter och resor, Samhällsplanering, Bebyggelse, Konsumtion och livsstil, Förnybar energi, Gröna näringar och natur* samt *Näringsliv och affärsutveckling.*

Handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet
Handlingsplanen har tagits fram av regional utveckling på regeringens uppdrag, i syfte att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet. Det framkommer i handlingsplanen bland annat vilka förutsättningar Region Jönköpings län har, vilken styrning samt utvecklingsområden som finns. I dokumentet framgår

också förslag på möjliga insatser. Insatserna är avser både regionens egen verksamhet och arbetet kopplat till regional utveckling. Vi noterar att flera av förslagen på möjliga insatser redan finns med i Hållbarhetsprogrammet och RUS.

Landskapsstrategi för biologisk mångfald i Jönköpings län 2014-
För att stärka den biologiska mångfalden och för att bevara och utveckla ett hållbart landskap har ett flertal myndigheter, kommuner och andra aktörer arbetat fram en landskapsstrategi. Länsstyrelsen har samordnat arbetet på uppdrag av regeringen.

Miljösamverkan i Jönköpings län
Miljösamverkan Jönköpings län är ett samarbete mellan alla kommuner i Jönköpings län, Länsstyrelsen och Region Jönköpings län. Samarbetet syftar till att samordna och effektivisera miljö- och hälsoskyddsarbetet i länet, ge stöd och skapa samsyn i tillsynen samt göra gemensamma informations- och kompetensinsatser.

Region Jönköpings läns budget och flerårsplan 2019-2020
Region Jönköpings läns budget och flerårsplan har inriktningen att förverkliga visionen: "För ett bra liv i en attraktiv region".

Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020
Länsstyrelsen har upprättat en handlingsplan som beskriver hur landsbygdsprogrammet och havs och fiskeriprogrammet ska genomföras i Jönköpings län under programperioden 2014-2020. Landsbygdsprogrammet ska bidra till att uppnå målen för EU 2020. EU 2020 är EU:s tillväxtstrategi för en smart och hållbar ekonomi med hög sysselsättning, god produktivitet och stor social sammanhållning.

Regional livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030
Livsmedelsstrategin syftar till att stödja arbetet med att utveckla länets gröna näringsliv och ge konsumenter bättre möjligheter att göra medvetna val.

Regional skogsstrategi för Småland
Skogsstrategin innefattar en gemensam vision, strategi och handlingsplan för att skogens värden ska kunna växa, framtagen gemensamt av 12 organisationer. Det regionala samarbetet kring en skogsstrategi fungerar som en länk mellan det regionala och det nationella skogsprogrammet.

Regional transportplan för Jönköpings län 2014-2045
Den regionala transportplanen utgör ramen för alla de infrastruktursatsningar som görs och planeras i Jönköpings län.

Regionalt trafikförsörjningsprogram i Jönköpings län 2012-2020
Det regionala trafikförsörjningsprogrammet redogör för hur kollektivtrafiken ska planeras på bästa sätt. Det är Länstrafiken i Jönköpings län som ansvarar för framtagandet av programmet.

Åtgärdsprogram Hälsans miljömål 2016-2020
Åtgärdsprogrammet är framtaget av Länsstyrelsen i Jönköpings län och omfattar miljökvalitetsmålen Frisk luft, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö och God bebyggd miljö.

Åtgärdsprogram Vattnets miljömål 2017-2021
Åtgärdsprogrammet Vattnets miljömål har tagits fram av Länsstyrelsen i Jönköpings län och ska ses som ett komplement till Vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

I fråga om styrdokumentens hierarkiska ordning framgår det i en skriftlig redogörelse från sektionschefen för hållbar utveckling att, regionen har det regionala utvecklingsansvaret tilldelat från regeringen, där den regionala utvecklingsstrategin RUS styr det arbetet. Tidigare hade länsstyrelsen ansvaret för hållbar utveckling. Styrningen från regeringens sida av de två regionala aktörerna Region Jönköpings län och Länsstyrelsen gällande uppdraget om hållbar utveckling upplevs av de intervjuade som något otydligt. Även Länsstyrelsen har i uppdrag att arbeta med en del utvecklingsfrågor, t.ex. klimatfrågor, därför finns det en nära samverkan. RUS ska styra utvecklingsarbetet i regionen, men samtidigt styr inte någon organisation över en annan – det är ett tredelat styrsystem (stat, region, kommun). Även om RUS hierarkiskt inte är överordnat Länsstyrelsens styrdokument ses det ändå som en guide och ett rättesnöre för alla dem som på olika sätt ska verka för att regionen utvecklas.

Bedömning
Vi bedömer att målet är uppfyllt. Det finns ett tydligt program för hur Region Jönköpings län ska arbeta för hållbar utveckling. Utifrån de iakttagelser som gjorts under granskningen bedömer vi att Region Jönköpings län har ett tydligt och ändamålsenligt hållbarhetsprogram för det interna hållbarhetsarbetet. Vi gör bedömningen utifrån följande:

Det finns ett program som redogör för hur Region Jönköpings län ska uppnå övergripande strategi och mål för hållbar utveckling. Under programmets framgångsfaktorer finns konkreta aktiviteter, mätetal samt handlingsplaner för Region Jönköpings läns olika verksamhetsdelar.

I genomförda intervjuer och enkäter till tjänstepersoner i verksamheten framgår det att programmet upplevs som tydligt.

Vi bedömer även att det genom Region Jönköpings läns utvecklingsstrategi 2020-2035 finns ett tydligt och ändamålsenligt styrdokument för det externa hållbarhetsarbetet. Den regionala utvecklingsstrategins strategiområden som avser miljö- och klimatarbetet är tydligt kopplade till ett antal angivna globala mål (Agenda 2030) och delstrategier. Det framgår också att respektive delstrategi ska genomföras med handlingsplaner och projektutlysningar.

Implementering

Programmet har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter och erforderliga resurser har avsatts.

Iakttagelser
<u>Program för hållbar utveckling 2017-2020</u>
Vi noterar att hållbarhetsprogrammet har antagits av samtliga verksamhetsområden i respektive verksamhetsplan. Förslag på mål, delmål, prioriterade aktiviteter och mätetal som respektive verksamhetsområde ska arbeta med har beslutats av område miljö

i dialog med verksamheterna. Därefter har dessa anpassats till respektive verksamhet. Respektive verksamhet har beslutat hur genomförandet av planen ska ske och var i verksamheten ansvaret delegeras. Eventuella avsteg från beslutade förslag kräver rimliga skäl, som rimliga skäl anges att ansvariga personer har avslutat sin anställning inom regionen. Mätetal har definierats för delårsuppföljning samt på årsbasis i samband med hållbarhetsredovisning som en del av årsredovisningen och klimatbokslut. I Region Jönköpings läns uppföljningssystem Stratsys redogörs status för aktiviteter samt ansvarig person för genomförandet.

Med utgångspunkt i det övergripande strategiska målet "Hållbar utveckling 2017-2020" har de miljö-och klimatrelaterade framgångsfaktorerna *Vi är klimatsmarta, Vi bidrar till en sund livsmiljö* och *Vi använder våra resurser klokt* brutits ned till uppdrag/mål, mätetal och aktiviteter.

Exempelvis noterar vi i Verksamhetsstöds verksamhetsplan att det under framgångsfaktorn *vi är klimatsmarta* finns tre uppdrag/mål**,** ett av dessa är "Klimatpåverkan från våra egna transporter minskar". Uppdrag/målet har konkretiserats genom inriktningen: "Klimatpåverkan från våra egna persontransporter (gäller inte Jönköpings länstrafik) ska minska med 35% för tjänsteresor och med 12 % för arbetspendling, jämfört med 2015". Inriktningen är i sin tur nedbrutet i flera mätetal, ett av dem riktar sig till koldioxidutsläpp från arbetspendling. Kopplat till inriktningen finns det även aktivitetsbaserade mål som inköp och tankning i enlighet med drivmedelsstrategi.

Det har noterats att hållbarhetsprogrammet inte anger någon kostnadsram för att införliva programmet. I intervjuer med tjänstemän framgår att det finns tillräckliga personella insatser för att genomföra hållbarhetsprogrammet. Tre ledamöter i nämnden för folkhälsa och sjukvård samt en ledamot i regionstyrelsen har i enkäterna svarat att tillräckliga resurser ej har avsatts till genomförandet av hållbarhetsarbetet.

<u>Regional utvecklingsstrategi 2020-2035</u>
Handlingsplaner för RUS har ännu inte tagits fram. Detta uppges bero på att RUS antogs i december 2019 och att arbetet därför fortfarande är i ett tidigt skede. Region Jönköpings län arbetar för närvarande med att ta fram fyraåriga handlingsplaner med delmål och aktivitetsindikatorer för RUS samtliga sex strategiområden.

<u>Energikontoret Norra Småland</u>
Energikontoret Norra Småland ("Energikontoret") ligger organisatoriskt under område miljö och den interna styrgruppen. Energikontoret har som huvudsyfte att arbeta med energi- och klimatrelaterade frågor, samt skapa goda förutsättningar för att Region Jönköpings län ska ställa om till en miljömässigt hållbar verksamhet. Energikontoret uppges vara en överlappande grupp mellan område miljö och regional utveckling, vilka styrs av hållbarhetsprogrammet, RUS samt klimat- och energistrategi för Jönköpings län.

Klimat- och energistrategin har konkretiserats i sju fokusområden med tillhörande inriktningar, mål och indikatorer. Det finns även tre övergripande mål avseende *Minska utsläppen av växt*husgaser, Producera förnybar energi och Anpassa till ett förändrat klimat. För uppföljningsbara mål och aktiviteter avseende hållbarhetsprogrammet och RUS, se ovan.

Det uppges att utöver dessa tre styrdokument, fokuserar Energikontoret på två huvudområden, vilka är energieffektivisering samt förnybar energi. Under dessa områden har det definierats tre specialområden: *Hållbart byggande och renovering, Transporter* och *Företagande.* Genom intervju noterades att när Energikontoret söker projekt ligger utgångspunkten i dessa tre specialområden men att det även är finansiärens krav som styr målbilden av respektive projekt.

Bedömning

Vi bedömer att målet är delvis uppfyllt.

Vi bedömer att hållbarhetsprogrammet har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter. Vår bedömning grundar sig på:

I granskningen framgår det att respektive verksamhetsområde i sin verksamhetsplan har antagit mål som är kopplade till programmet. Vi bedömer att verksamheterna med stöd av område miljö har tagit sig an målen genom att utforma konkreta aktiviteter med tillhörande indikatorer som de bedömt vara väsentliga för den egna verksamheten. Vi bedömer att programmets framgångsfaktorer tillsammans med inriktningsmålen har underlättat förankringen av hållbarhetsarbetet i organisationen. Givet miljö- och klimatarbetets komplexitet bedömer vi det som positivt att område miljö genom en central sammanhållning styrning väglett och stöttat verksamheterna i deras arbete med att bryta ned målen i hållbarhetsprogrammet.

Vi bedömer att Region Jönköpings läns utvecklingsstrategi 2020 - 2035 i nuläget inte har konkretiserats i uppföljningsbara mål och aktiviteter. Den främsta anledningen till detta är att arbetet befinner sig i ett tidigt skede.

Det är svårt att avgöra om erforderliga resurser har avsatts. I genomförda intervjuer med tjänstepersoner konstateras att personella resurser avsätts i tillräcklig utsträckning för att genomföra de aktiviteter som planerats för i verksamhetsplaner.

Kommunikation

Programmet och beslutade aktiviteter har kommunicerats i organisationen på ett tillfredsställande sätt.

I hållbarhetsprogrammet framkommer det att alla verksamheter inom Region Jönköpings län ska omfattas av den. Varje chef och medarbetare har således ett ansvar att genomföra hållbarhetsprogrammet och att säkerställa att arbetet följer linjeorganisationen.

Iakttagelser

I intervjuer framkommer det att det finns en bra samverkan och dialog mellan den interna och den externa styrkedjan som drivs av område miljö och enheten för regional utveckling. Vidare upplevs det också finnas ett nära samarbete och kontinuerlig dialog med nämnden för trafik, infrastruktur och miljö.

Program för hållbar utveckling 2017-2020

Framtagandet och utformningen av hållbarhetsprogrammet har skett av en sammansatt grupp i nämnden för Trafik, Infrastruktur & Miljö med en bred politisk förankring.

Programgruppen för hållbarhet har presenterat programmet för ansvariga chefer inom samtliga verksamhetsområden.

VI noterar att tjänstemän inom område miljö har regelbunden dialog kring genomförandeplan, mål och prioriterade åtgärder tillsammans med ansvariga inom de olika verksamhetsområdena. Programmet återfinns på Region Jönköpings läns hemsida och dess måluppfyllelse presenteras i verksamhetsområdenas delårsrapporter samt i årliga hållbarhetsredovisningen, som en del av årsredovisningen.

Vidare uppger de intervjuade att det sker löpande kommunikation mellan område miljö, regiondirektör och regionledningen, samt att det interna miljöarbetet och dess måluppfyllelse kommuniceras två gånger per år under ledningsgruppsmöten. Vi noterade från respondenterna i enkätundersökningen att det uppges finnas en god kännedom om programmet i verksamheten och att den har kommunicerats ut och förankrats väl i organisationen. Vidare ansåg respondenterna i enkätundersökningen att verksamheten genomsyras av de övergripande målen och inriktningsmålen i hållbarhetsprogrammet. Slutligen framgår det från enkätundersökning att det skett en del utbildningar inom området, exempelvis framgår det att respondenterna deltagit i Plusenergiforum, Klimatpsykologi, Region Jönköpings läns miljödag samt regionernas miljödagar.

Regional utvecklingsstrategi 2020-2035

Avseende framtagandet och utformningen av RUS framkom det vid intervjutillfällena att det skett av en parlamentarisk grupp där alla partier har representanter involverade. För det externa regionala utvecklingsarbetet noterades att kommunikationsinsatser påbörjades under våren 2020, ett arbete vilket är planerat att fortsätta under året.

Energikontoret Norra Småland

Avseende Energikontoret uppges att det finns en nära dialog och tätt samarbete mellan Energikontoret och enheten för regional utveckling. Vidare uppger de intervjuade att det i Energikontoret finns en styrgrupp, vilka har representanter från nämnden för Trafik, Infrastruktur & Miljö samt kommunala representanter vilka har regelbundna träffar. Det noterades att det är styrgruppen som sätter den politiska vägledningen för vad Energikontoret ska arbeta med.

Bedömning

Vi bedömer målet som uppfyllt. Vi bedömer att hållbarhetsprogrammet och de områden som avser miljömässig hållbarhet har kommunicerats på ett tillfredsställande sätt i organisationen. Detta utifrån att programmet då den antogs delgavs samtliga nämnder och verksamheter, samt att det finns en levande dialog runt strategin mellan område miljö och verksamheterna.

Vi bedömer att kommunikation avseende Region Jönköpings läns utvecklingsstrategi har påbörjats men att det i nuläget inte finns någon långsiktig kommunikationsplan.

Uppföljning

Det sker en löpande uppföljning av hur arbetet med att nå mål och genomföra aktiviteter fortskrider. Har beslut fattats med anledning av den uppföljning som gjorts?

Det framkommer i hållbarhetsprogrammet att uppföljning av arbetet med att nå mål följs upp i samband med delårsrapporter och i den årliga hållbarhetsredovisningen som en del av årsredovisningen, enligt standarden för Global Reporting Initiative (GRI)[2]. Vidare framkommer att Region Jönköpings läns miljöledningssystem är certifierad enligt ISO 14001.

Iakttagelser

Program för hållbar utveckling 2017-2020

Region Jönköpings läns interna miljöarbete, som specificeras i hållbarhetsprogrammet, följs upp löpande i delårsrapporter och den årliga hållbarhetsredovisningen som en del av årsredovisningen, enligt standarden för Global Reporting Initiative, GRI. I 2019 års hållbarhetsredovisning noterar vi att verksamheten redovisar utfall samt måluppfyllelse av indikatorer och aktiviteter.

Den löpande rapporteringen och uppföljningen av verksamhetens hållbarhetsarbete sker i Region Jönköpings läns system för ledning och uppföljning, Stratsys. Respektive verksamhetsområde sammanställer delårsrapporter utifrån utdrag från Stratsys.

Resultatet från delårsrapporter samt års- och hållbarhetsrapporten presenteras för samtliga nämnder, därefter rapporteras det till styrelsen och regionfullmäktige. Vid behov ska nämnderna i samband med uppföljning av delårsrapporterna fatta beslut om vidare åtgärder som bör tas i de fall där målen riskerar att inte uppnås. I intervjuer framgår exempel på ett sådant beslut som innebar ett byte av etanoldrivna bilar till elbilar i regionens bilflotta samt att bygga upp en laddinfrastruktur med laddstationer. Beslutet fattades efter att miljöavdelningen gjort bedömningen att utbudet för etanolbilar i marknaden är begränsad vilket riskerar att uppsatta utsläppsmål inte uppnås. Beslutet är även protokollfört, det framgår i mötesprotokoll för Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö, daterat 2019-06-04. I nämndens publicerade mötesprotokoll för 2020 finns ingen uppföljning av hållbarhetsprogrammet protokollfört. Således finns heller inga beslut protokollförda under 2020 kopplade till uppföljning av hållbarhetsprogrammet 2017-2020.

Vi noterar genom intervjuer att det har inträffat att delårsrapport för delår ett har rapporterats direkt till styrelsen utan att avrapportering och uppföljning gjorts till nämnd för trafik, infrastruktur och miljö. Skäl till detta har angetts vara tidsbrist vid rapporteringstillfället för delår ett I granskningen framkom att nämnden för trafik, infrastruktur och miljö upplever att uppföljning och åtgärder avseende måluppfyllnad av miljö- och klimatrelaterade indikatorer inte utförs i samma utsträckning som för övriga indikatorer inom andra områden.

[2] Global Reporting Initiative (GRI) är den standard som används av de flesta företag som frivilligt upprättar hållbarhetsredovisningar. GRI:s riktlinjer ger stöd i hur väsentliga hållbarhetsfrågor kan identifieras och innehåller principer för hållbarhetsredovisning samt förslag på relevanta hållbarhetsaspekter och resultatindikatorer.

För mätning av måluppfyllelse av inriktningsmål och årsmål med kopplade mätetal används följande uppfyllnadskala:

- Grön: mål helt uppfylld
- Gul: mål delvis uppfylld
- Röd: mål ej uppfylld

Vi noterar att det sker regelbunden avstämning i Stratsys där samtliga mål med tillhörande aktiviteter följs upp. Det sker också löpande dialog kring de mål som bedöms inte kunna uppfyllas inom ramen för hållbarhetsprogrammets genomförandeperiod. Vi noterar att mål som inte kommer att uppfyllas har reviderats och i vissa fall har alternativa åtgärder och aktiviteter tillsats. Vidare noterades vid genomförda intervjuer att det efter varje delårsrapport sker uppföljning av måluppfyllelse per verksamhetsområde genom analysstugor samt att uppföljning sker i vissa fall på ledningsgruppsmöten på halvårsbasis.

Verksamhetsområdets delårsrapporter samt den samlade hållbarhetsredovisningen utgör grunden för Region Jönköpings läns bedömning av måluppfyllelse av hållbarhetsprogrammet.

Av Region Jönköpings läns samlade hållbarhetsredovisning för 2019 noterade vi att ett antal mål redovisats som ej uppfyllda för framgångsfaktorerna *Vi är klimatsmarta*, *Vi använder våra resurser klokt* och *Vi bidrar till en sund livsmiljö*. Ej uppfyllda mål avser bland annat energieffektivitet, drivmedelsstrategi och matsvinn. Avseende *drivsmedelsstrategin* har det framkommit att fördröjningar i utbyggnad av laddinfrastruktur och avsaknad av biogas i vissa delar av länet föranlett till att målet inte uppnåtts. För *matsvinn* har det funnits problematik i mätverktyget, vilket medfört osäkerheter i uppföljningen. Dock uppges att det är ett prioriterat område och att uppföljningsrutinerna har ändrats. Genom intervju noterades att måluppfyllelse kopplat till *matsvinn* också har påverkats av covid-19, då det har skapat svårigheter för verksamheterna att beställa rätt mängder. Vidare noterades att målen kommer att överföras till uppdaterat hållbarhetsprogram.

Bedömning av måluppfyllelse för indikatorerna framgår till viss del i specificerade kommentarer i hållbarhetsrapporten. För kvantifierade mätetal, främst inom det övergripande målet *Vi är klimatsmarta,* framgår måluppfyllelse genom att tillämpa färgerna grön, gul och röd beskrivet ovan samt med en kommentar huruvida målet är uppfyllt eller ej. För det övergripande målet *Vi använder våra resurser klokt* används kvalitativa indikatorer för att följa upp måluppfyllnad. Specificerad kommentar avseende bedömning av måluppfyllnad saknas till viss del i dagsläget.

<u>Regional utvecklingsstrategi 2020-2035</u>
För uppföljningsarbetet av det externa miljöarbetet i regional utveckling noterades att inga indikatorer har fastställts ännu, då inga indikatorer fastställts sker ingen uppföljning av strategin i nuläget.

<u>Energikontoret Norra Småland</u>
Avseende uppföljning av Energikontoret Norra Smålands arbete noteras att löpande uppföljning av indikatorer sker. Det görs även årliga uppföljningar av arbetet till styrgruppen och klimatrådet. Vidare noterades att det i dagsläget inte sker någon regelbunden uppföljning i nämnden för trafik, infrastruktur och miljö av Energikontorets arbete. En annan utmaning som identifierades under intervju, gällande uppföljning av Energikontorets projekt, avser möjlighet till uppföljning på längre sikt för att utvärdera

ett projekts effekt som kan komma långt efter projektets avslut. Ett strukturerat arbetssätt för att följa upp effekten av projekt på längre sikt saknas i dagsläget.

Bedömning

Vi bedömer målet som delvis uppfyllt. Vi bedömer att det sker uppföljningar av hur arbetet med att nå miljö- och klimatmålen i hållbarhetsprogrammet fortskrider. Bedömningen görs utifrån iakttagelser gjorda i intervjuer att nämnden för trafik, infrastruktur och miljö inte följer upp miljö- och klimatarbetet i samma utsträckning som andra områden. Vi bedömer också att rapportering och uppföljning av miljö- och klimatarbetet i vissa fall har skett direkt till regionstyrelsen utan att uppföljning först skett till nämnden för trafik, infrastruktur och miljö. Detta bekräftas efter en genomgång av nämndens mötesprotokoll för 2020, där ingen uppföljning av miljö- och klimatarbetet har protokollförts. Således kan vi inte bestyrka att beslut fattats i nämnden med anledning av uppföljning av miljö- och klimatarbetet under 2020. Genomgång av års- och delårsrapporter har genomförts men det är inte möjligt att urskilja om eller i vilken utsträckning uppföljning gjorts av miljö- och klimatarbetet

Vi bedömer, utifrån det som dokumenterats i nämndens mötesprotokoll, att uppföljning av miljö- och klimatarbetet genomförts under 2019. Vi noterar även att det under 2019 har fattats beslut med anledning av uppföljning av hållbarhetsprogrammet.

Vi bedömer att det i nuläget inte sker någon uppföljning av den Regionala utvecklingsstrategin. Vi bedömer också att det inte sker regelbunden uppföljning av Energikontorets arbete i nämnden för trafik, infrastruktur och miljö.

Revisionell bedömning

Vår sammanfattande revisionella bedömning är att regionstyrelsen delvis bedriver en ändamålsenlig styrning av Region Jönköpings läns hållbarhetsarbete med fokus på miljö- och klimatarbetet?

För det interna och externa miljö- och klimatarbetet finns det en strategi och ett program för hur vision och övergripande hållbarhetsmål ska uppnås. I hållbarhetsprogrammet som anger riktningen för den interna styrkedjan har övergripande mål konkretiserats och aktiviteter antagits. Givet miljö- och klimatarbetets komplexitet bedömer vi det som positivt att område miljö genom en central sammanhållning styrning väglett och stöttat verksamheterna i deras arbete med att bryta ned målen i hållbarhetsprogrammet.

Vi bedömer att det ännu ej finns nedbrutna mål och handlingsplaner för den regionala utvecklingsstrategin. Vi bedömer att hållbarhetsprogrammet och dess innehåll har kommunicerats på ett tillfredsställande sätt i organisationen. Detta utifrån att programmet då den antogs delgavs samtliga nämnder och verksamheter.

Det sker uppföljning av hur arbetet med att nå miljö- och klimatmålen i hållbarhetsprogrammet fortskrider. En andel av målen kommer inte att uppfyllas under programmets genomförandeperiod. Rapporteringen av miljö- och klimatarbetet till nämnden för trafik, infrastruktur och miljö har i vissa fall skett efter att de avrapporteras till regionstyrelsen. Vi bedömer också att nämnden för trafik, infrastruktur och miljö inte följer upp miljö- och klimatmålen i samma utsträckning som övriga områden. Nämnden bör mer regelbundet följa upp och protokollföra återrapportering och eventuella fattade beslut kopplade till uppföljningen.

I nuläget sker det inte någon uppföljning av den Regionala utvecklingsstrategin. Det sker inte heller någon regelbunden uppföljning i nämnden för trafik, infrastruktur och miljö av Energikontorets verksamhet.

Bilagor

Enkät 1 skickat till miljösamordnare:

Svar på enkät som miljöchef distribuerat till samtliga miljösamordnare.

1. Anser du att regionens program för hållbar utveckling 2017-2020 har kommunicerats i er verksamheten/förvaltning?

10 responses

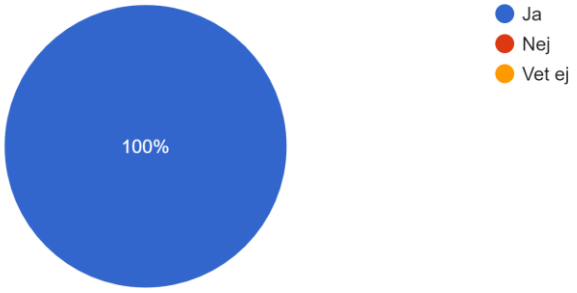

Kommentar (frivilligt)

2 responses

Det varierar väldigt hur mycket den är kommunicerad för de olika verksamheterna

Kännedomen varierar men i stort är programmet kommunicerad i de flesta verksamheterna.

2. Anser du att det i er verksamhet finns en tydlig strategi för hur övergripande mål i hållbarhetsprogrammet ska uppnås?

10 responses

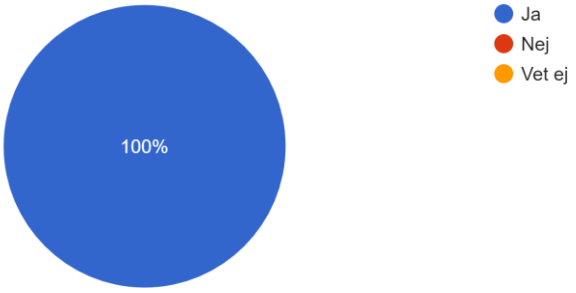

Kommentar (frivilligt)

1 response

Delvis och framförallt en muntlig strategi förutom de svar på uppföljning som görs i Stratsys.

3. Anser du att de övergripande målen och inriktningsmålen i regionens hållbarhetsprogram har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter i er verksamhet?

10 responses

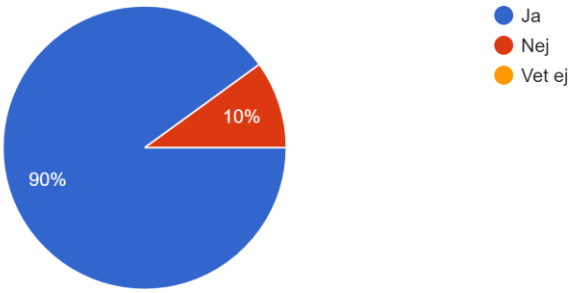

Kommentar (frivilligt)

1 response

De uppföljningsbara målen gäller bara för ett litet antal personer/verksamheter. Många är inte berörda alls.

4. Anser du att det sker en löpande uppföljning på uppsatta mål?

10 responses

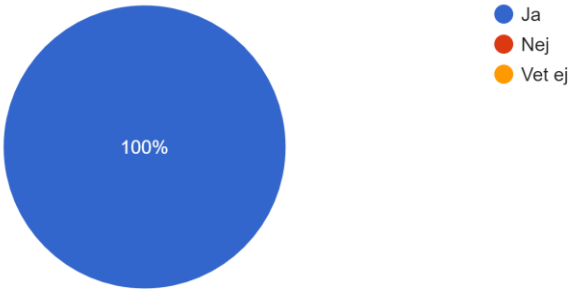

Kommentar (frivilligt)

2 responses

Övergripande men inte ner i organisationen

Följs framförallt upp på ledningens genomgång miljö. Om det sker uppföljning ute på respektive klinik/avdelning/enhet kan variera.

5. Anser du att det sker en löpande uppföljning för hur arbetet med genomförda aktiviteter fortskrider?

10 responses

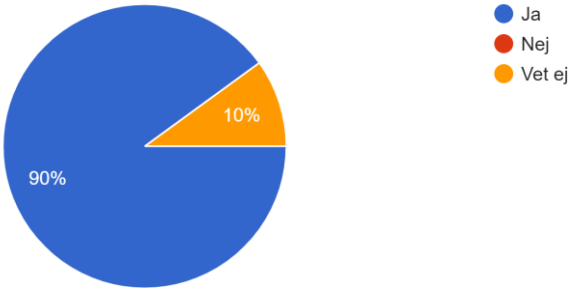

Kommentar (frivilligt)

2 responses

Övergripande men inte ner i organisationen

Följs framförallt upp på ledningens genomgång miljö. Om det sker uppföljning ute på respektive klinik/avdelning/enhet kan variera.

6. Anser du att tillräckliga resurser har avsatts till arbetet med hållbar utveckling?

10 responses

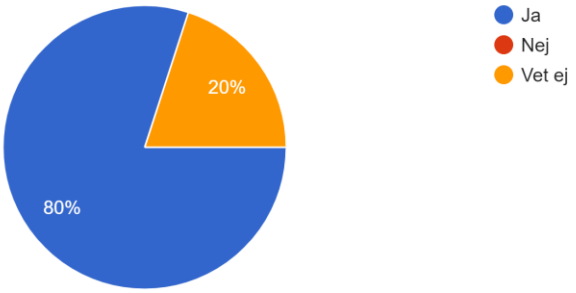

Kommentar (frivilligt)

1 response

Svårt att svara på

7. Anser du att er verksamhet genomsyras av de övergripande målen och inriktningsmålen i programmet för hållbarhet?

10 responses

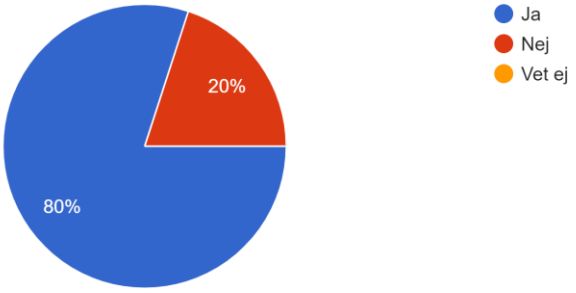

Kommentar (frivilligt)

3 responses

Mer och mer, men det finns en väg att vandra för att verksamheterna verkligen ska se detta arbete som en viktig del i deras verksamhetsutveckling.

I verksamhetsområdet är målen en del av vårt ordinarie arbete.

För få som är berörda av målen för att det skall kunna genomsyra verksamheten.

8. Har du deltagit i någon utbildning inom regionen avseende hållbarhetsfrågor?

10 responses

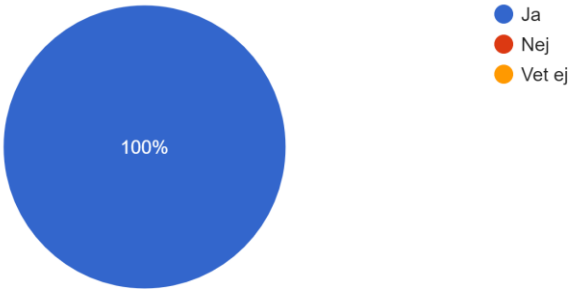

Om ja, vilken utbildning?

5 responses

Plusenergiforum, Klimatpsykologi, Regionens miljödag, Regionernas miljödagar etc.
Löpande i mitt arbete
Regionens miljödagar
Plusenergiforum, Klimatpsykologi, Regionens miljödag, Regionernas miljödagar etc
Webbutbildning för nyanställda/all personal.

9. Anser du att din verksamhet får tillräckligt med stöd i miljö- och klimatarbetet?

10 responses

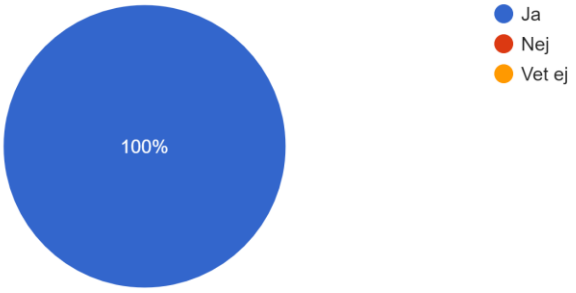

Enkät 2 skickat till ledamöter i nämnden för trafik, infrastruktur och miljö:

Svarsfrekvens 5 av 14.

1. Anser du att det i verksamheten finns en tydlig strategi för hur övergripande mål i "Program för hållbar utveckling 2017-2020" ska uppnås?

5 responses

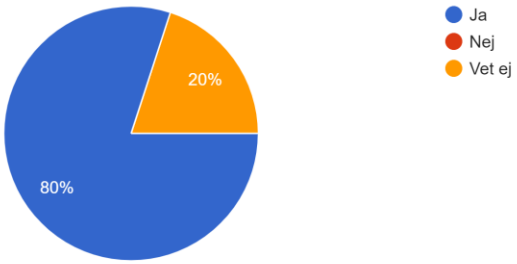

2. Anser du att de övergripande målen och inriktningsmålen i regionens "Program för hållbar utveckling 2017-2020" har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter i verksamheten?

5 responses

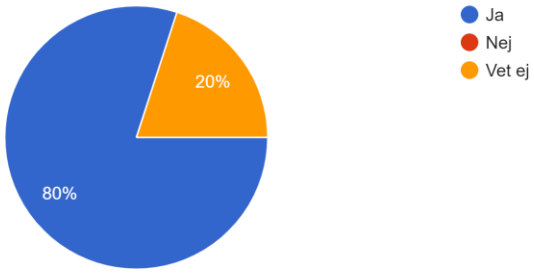

3. Anser du att ni, ledamöter i nämnden, erhållit löpande uppföljning på uppsatta mål i regionens "Program för hållbar utveckling 2017-2020"?

5 responses

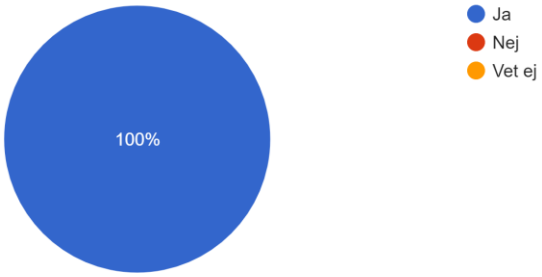

3. Kommentar (frivilligt)

1 response

Via tertialuppföljningarna

4. Anser du att tillräckliga resurser har avsatts till arbetet med hållbarhet?

5 responses

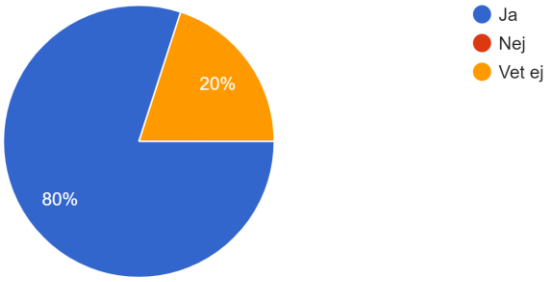

5. Har du deltagit i kunskapshöjande insatser (utbildning/kurs) inom hållbarhetsområdet?

5 responses

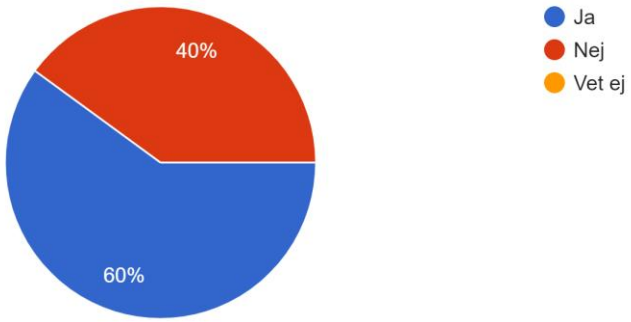

6. Anser du att ni, ledamöter i nämnden, har fattat beslut med anledning av den uppföljning av som gjorts av arbetet med Program för hållbar utveckling 2017-2020 ?

5 responses

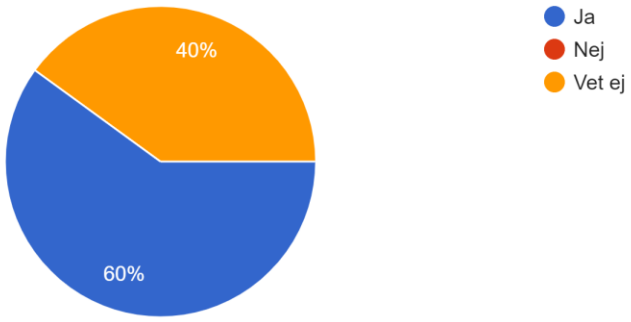

6. Kommentar (frivilligt)

1 response

Vad menar ni? Hållbarhetsprogrammet är till för hela verksamheten och nämnden kan inte styra över andra verksamhetsområden.

Enkät 3 Skickat till ledamöter i nämnden för folkhälsa och sjukvård:

Svarsfrekvens 6 av 14

1. Anser du att det i verksamheten finns en tydlig strategi för hur övergripande mål i "Program för hållbar utveckling 2017-2020" ska uppnås?

6 responses

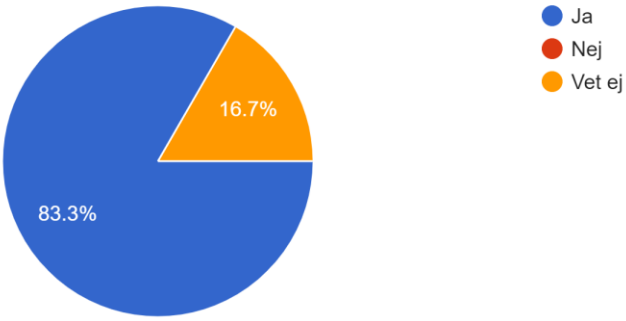

2. Anser du att de övergripande målen och inriktningsmålen i regionens "Program för hållbar utveckling 2017-2020" har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter i verksamheten?

6 responses

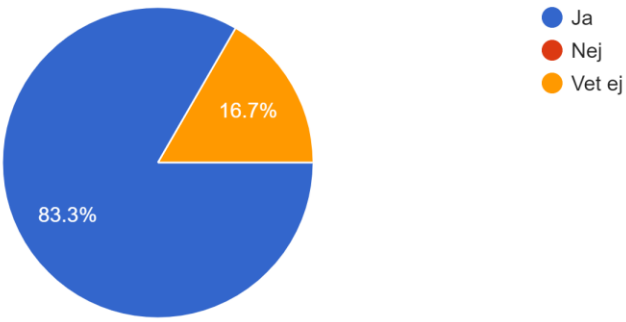

3. Anser du att ni, ledamöter i nämnden, erhållit löpande uppföljning på uppsatta mål i regionens "Program för hållbar utveckling 2017-2020"?

6 responses

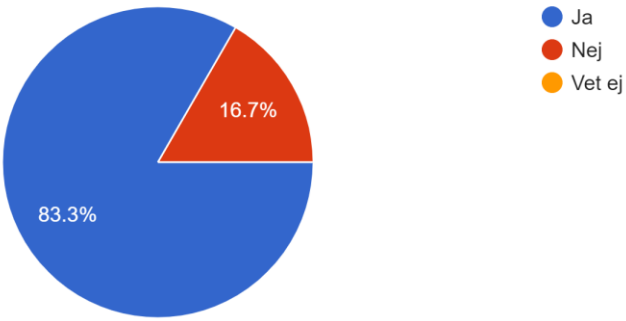

3. Kommentar (frivilligt)

1 response

I varje fall inte i den utsträckning som jag önskar

4. Anser du att tillräckliga resurser har avsatts till arbetet med hållbarhet?

6 responses

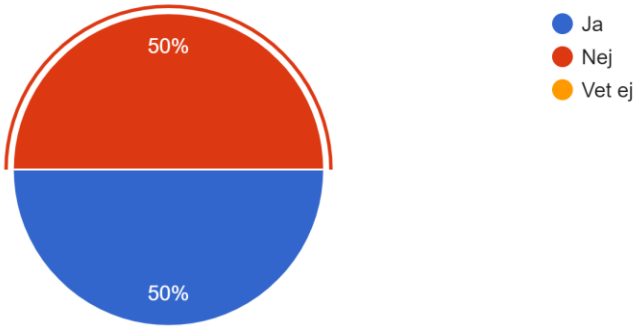

4. Kommentar (frivilligt)

1 response

Klimat och miljö är vår tids viktigaste fråga och borde genomsyra arbetet mer

5. Har du deltagit i kunskapshöjande insatser (utbildning/kurs) inom hållbarhetsområdet?

6 responses

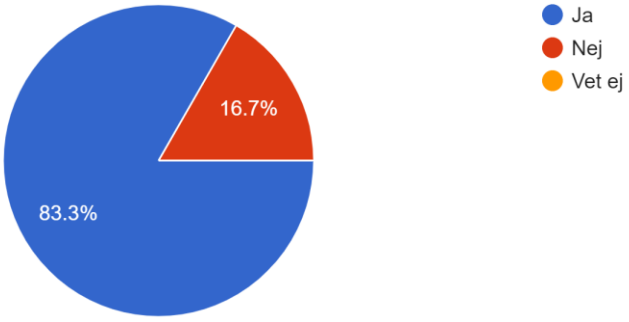

6. Anser du att ni, ledamöter i nämnden, har fattat beslut med anledning av den uppföljning av som gjorts av arbetet med Program för hållbar utveckling 2017-2020 ?

6 responses

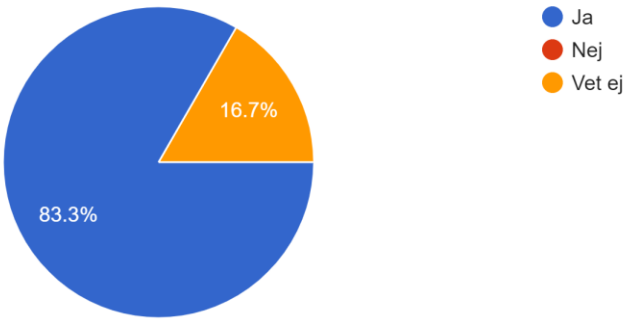

6. Kommentar (frivilligt)

2 responses

Inte i så stor grad, men exv har mer pengar skjutits till för ekologisk mat

I och med investeringsbeslut och delårsrapporter, ja.

Enkät 4 Skickat till ledamöter i regionstyrelsen.

Svarsfrekvens 5 av 15

1. Anser du att det i verksamheten finns en tydlig strategi för hur övergripande mål i "Program för hållbar utveckling 2017-2020" ska uppnås?

5 responses

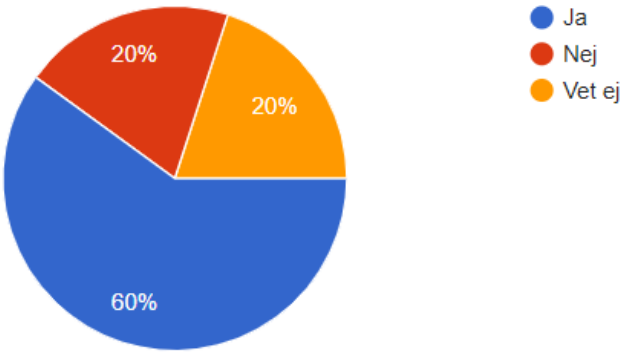

1. Kommentar (frivilligt)

3 responses

Det finns inga pengar avsatta

Däremot är det inte definerat

Oklar på hur tydligt det är för verksamheterna

2. Anser du att de övergripande målen och inriktningsmålen i regionens "Program för hållbar utveckling 2017-2020" har konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter i verksamheten?

5 responses

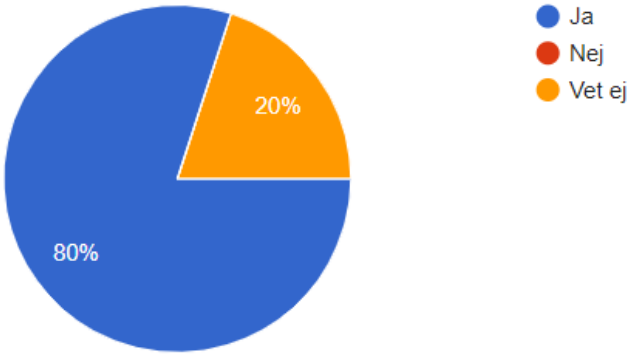

2. Kommentar (frivilligt)

1 response

se ovan

3. Anser du att ni, ledamöter i regionstyrelsen, erhållit löpande uppföljning på uppsatta mål i regionens "Program för hållbar utveckling 2017-2020"?

5 responses

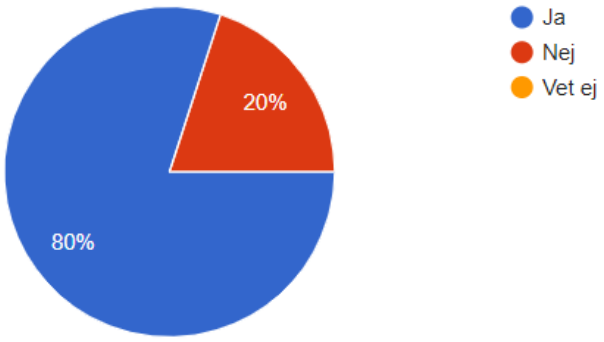

3. Kommentar (frivilligt)

1 response

Ser inte att det varit något systematiskt i att redovisa

4. Anser du att tillräckliga resurser har avsatts till arbetet med hållbarhet?

5 responses

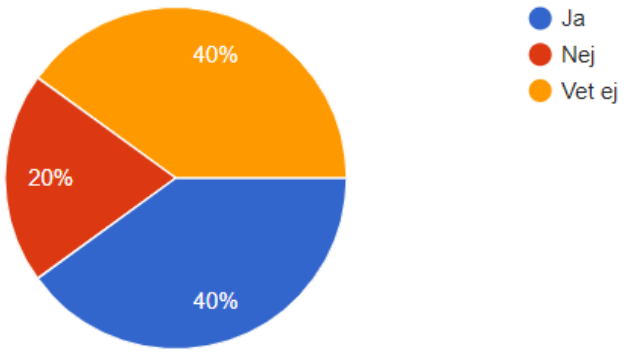

4. Kommentar (frivilligt)

1 response

När programmet togs fram fanns inga kostnadsunderlag på förslagen. I det nya programmet har beräkningar gjorts innan beslut fattades i RF.

5. Har du deltagit i kunskapshöjande insatser (utbildning/kurs) inom hållbarhetsområdet?

5 responses

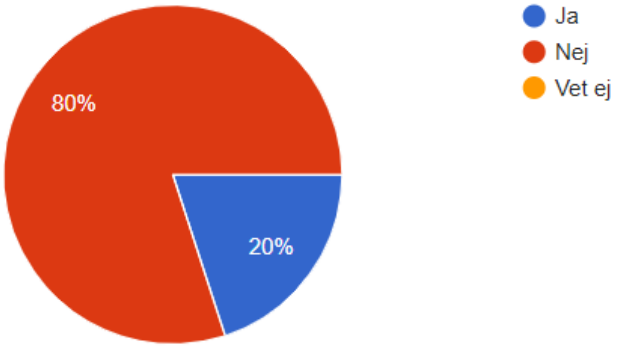

6. Anser du att ni, ledamöter i regionstyrelsen, har fattat beslut med anledning av den uppföljning av som gjorts av arbetet med Program för hållbar utveckling 2017-2020 ?

5 responses

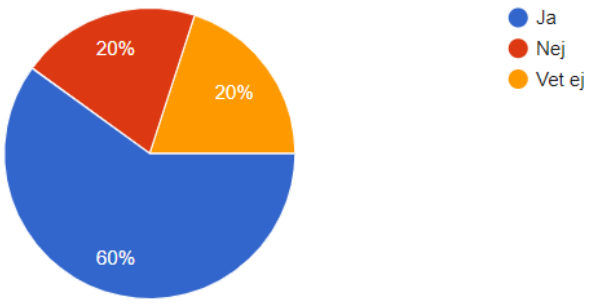

6. Kommentar (frivilligt)

2 responses

Programmen löper över lång tid och borde revideras oftare

Förstår inte riktigt frågan.

2021-03-19

Rebecka Hansson	***Nasim Khosravi***
Rebecka Hansson	*Nasim Khosravi*

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Jönköpings län enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2020-05-29. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.